

Pedagogická fakulta UMB, Katedra psychológie, Katedra pedagogiky

**Učiteľstvo na UMB – bakalárske štúdium
Spoločný pedagogicko-psychologický a sociálno-vedný základ**

Tézy na štátne skúšky v AR 2016/2017

Psychológia

- **Predmet psychológie.** Základné psychologické disciplíny všeobecná, ontogenetická, pedagogická a sociálna psychológia.
- Biologická a sociálna determinácia psychiky. Faktory, ktoré pozitívne aj negatívne ovplyvňujú optimalizáciu vývinu (precipitačné a dispozičné faktory).
- Psychické poznávacie procesy:
  - Pociťovanie – všeobecná charakteristika procesu, základné druhy pocitov: zrakové, sluchové, čuchové, chuťové.
  - Vnímanie - všeobecná charakteristika, základné druhy vnímania: tvaru a veľkosti, priestoru, hĺbky, času, pohybu.
  - Predstavivosť a fantázia – všeobecná charakteristika. Druhy predstáv: pamäťové predstavy a fantázijské predstavy. Všeobecné a jedinečné predstavy. Asociačné zákony: primárne – zákon dotyku v priestore a čase, zákon podobnosti a kontrastu; sekundárne – zákon novosti, živosti a frekvencie. Druhy fantázie – rekonštruujúca a konštruujúca.
  - Myslenie a reč – všeobecná charakteristika. Základné myšlienkové operácie: analýza, syntéza, zovšeobecňovanie, abstrakcia. Základné formy myslenia: pojem, súd, úsudok. Druhy myslenia z hľadiska stupňa zovšeobecňovania: praktické, konkrétne-názorné a abstraktné. Konvergentné a divergentné myslenie.
  - Pamäť – všeobecná charakteristika. Fázy pamäti: vštípenie, uchovanie, vybavovanie. Základné druhy pamäti – mechanická, logická, krátkodobá, dlhodobá, úmyselná, neúmyselná. Typy pamäti – názorná, slovno-logická, emocionálna.
  - Pozornosť – všeobecná charakteristika. Vlastnosti pozornosti: stálosť pozornosti, rozsah, prenášanie pozornosti. Druhy pozornosti – úmyselná a neúmyselná.
  - Emocionalita – všeobecná charakteristika citov. Základné druhy citov: telesné city, citové reakcie, citové stavy, citové vzťahy a vyššie city – intelektuálne, etické, estetické a sociálne. Základné osobitosti (znaky) citov: polarita, ambivalencia (zmiešanosť), aktuálnosť, pestrosť časového trvania. Nákazlivosť, citová adaptácia, stereotypnosť.

- **Predmet vývinovej psychológie.** Význam vývinovej psychológie pre učiteľov.
- Charakteristické znaky a oblasti psychického vývinu.
- Vývinové teórie, s dôrazom na psychosociálnu teóriu E.Eriksona, teóriu kognitívneho vývinu J.Piageta.
- Metodológia vývinovej psychológie: metódy a typy výskumu vo vývinovej psychológii – longitudinálny a prierezový výskum.
- Perodizácia psychického vývinu, vývinové medzníky.
- Charakteristika období, s ktorými sa pedagogickí pracovníci najčastejšie stretávajú vo svojej praxi:
  - vstup dieťaťa do školy, školská spôsobilosť, špecifiká a rozdiely v školskej zrelosti a pripravenosti;
  - obdobie mladšieho školského veku (kognitívny, emocionálny a sociálny vývin, vývin osobnosti);
  - obdobie puberty (kognitívny, emocionálny a sociálny vývin, vývin osobnosti pubescenta), špecifiká obdobia puberty, obranné mechanizmy v dospievaní;
  - obdobie adolescencie (kognitívny, emocionálny a sociálny vývin, vývin osobnosti adolescenta), psychosociálne moratórium.

Psychologické a sociálne aspekty učenia

- Súčasné trendy v psychológii a ich aplikácia do edukačného procesu
- Charakteristika osobnosti žiaka a učiteľa, výkonnosť žiakov a činitele výkonnosti
- Psychológia učenia – druhy, zákony, podmienky učenia
- Školské hodnotenie ako psychologický problém. Metódy a zásady skúšania a hodnotenia. Tréma a strach zo skúšky. Psychologická analýza neprospevania a neúspešnosti, príčiny a dôsledky
- Význam psychológie výchovy pre učiteľa. Výchovné problémy v edukačnom procese, záškoláctvo, krádeže, túlanie, úteky z domu, šikanovanie ako výchovný problém.
- Školská psychológia a jej prínos pre edukačnú prax. Postavenie, význam a úlohy školského psychológa v humanizácii edukačného procesu. Súčasný stav a perspektívy.
- Sociálna psychológia v kontexte súčasnej školy. Mechanizmy socializácie: imitácia, identifikácia, priame spevňovanie, citová nákaza, sugescia, preberanie úloh. Sociálne učenie. Poruchy socializácie.
- Sociokultúrna podmienenosť osobnosti. Bazálna osobnosť. Modálna osobnosť. Sociálna kompetencia osobnosti. Sociálne dimenzie osobnosti.
- Sociálna interakcia. Štýly sociálneho správania: prosociálne správanie, agresívne správanie, hostilita, empatia.
- Špecifiká sociálnej komunikácie. Sociálna kognícia, sociálna percepcia, atribučná teória.
- Sociálna motivácia, zdroje motivácie interpersonálneho správania. Sociálne postoje. Zložky, druhy, zdroje a zmeny postojov. Persuázia. Predsudky.

- Malá sociálna skupina. Trieda ako malá sociálna skupina. Postavenie jednotlivca v skupine (sociálna pozícia, sociálna rola, sociálny status).

Odporučená literatúra:

Prednášky

BOROŠ, J. 2002. *Úvod do psychológie*. Bratislava: IRIS.

MAREŠ, J. 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha : Portál.

ORAVCOVÁ, J. - KARIKOVÁ, S.: 2011. *Psychológia v edukácii*. Banská Bystrica : PF UMB.

ORAVCOVÁ, J. 2012. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica : PF UMB.

ORAVCOVÁ, J. 2015. *Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie*. Banská Bystrica: PF UMB.

VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

VALIHOROVÁ, M. 2013. *Psychologické aspekty výchovy*. Eurokódex : Žilina.

VALIHOROVÁ, M., PILKOVÁ, J. 2016 *Emocionálny a sociálny rozvoj osobnosti (1. časť – Psychologické aspekty výchovy)*. Žilina: IPV .

VALIHOROVÁ, M., LAJČIAKOVÁ, J. 2014. *Školská psychológia a psychológ v škole*. Žilina: IPV .

VAŠAŠOVÁ, Z., SALBOT, V. 2010. *Kapitoly zo všeobecnej psychológie*. Banská Bystrica: PF UMB

Pedagogika

- Spoločenské východiská výchovy, spoločnosť a výchova.
- Socializácia osobnosti. Socializácia a výchova, socializačné činitele.
- Pojem a podstata výchovy, vývoj spoločnosti a výchovy, genéza výchovy.
- Vývin osobnosti, znaky ontogenézy, vonkajšie a vnútorné faktory utvárania osobnosti, vzťah vývinu a výchovy človeka, výchovné prostredie – pojem klasifikácia.
- Pojem, predmet a vývoj pedagogiky, pramene pedagogiky, systém a členenie pedagogiky, charakteristika pedagogických disciplín, vzťah pedagogiky k ostatným vedám.
- Základné pedagogické kategórie: Cieľ výchovy – pojem, druhy cieľov, obsah výchovy - pojem, podstata. Prostriedky výchovy a vzdelávania (edukácie) - pojem, hmotné prostriedky edukácie, nehmotné prostriedky (obsah, metódy, zásady, formy výchovy a vzdelávania). Vonkajšie a vnútorné podmienky výchovy a vzdelávania. Pedagogické pojmy.
- Rodina – charakteristika, typológia, funkcie. Znaký súčasnej rodiny. Rodina ako výchovné prostredie (demografické, materiálne, psychologické a kultúrne podmienky), výchovné štýly rodiny.
- Škola - podstata a funkcie školy, škola ako socializačný činiteľ.
- Školská integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Školský systém a jeho štruktúra, medzinárodná klasifikácia vzdelávania ISCED. Súčasný školský systém na Slovensku, aktuálne otázky školského vzdelávania, duálne vzdelávanie.
- Teória výchovy ako základná pedagogická disciplína. Tvorivo-humanistická výchova, modely výchovného procesu. Výchovný štýl učiteľa, autorita učiteľa. Výchovné metódy – pojem, klasifikácia, charakteristika metód.
- Klasifikácia a charakteristika výchovných princípov.
- Cieľ výchovy (druhy cieľov) a jeho konkretizácia v zložkách výchovy. Obsah vo výchove.
- Prostriedky výchovy – hra, denný režim.
- Výchovné ťažkosti v edukácii žiakov (poruchy správania v školskom prostredí).
- Pedagogická diagnostika v systéme pedagogických disciplín, jej pojem, predmet skúmania. Význam, funkcie a hlavné úlohy pedagogickej diagnostiky v práci pedagóga.
- Základné oblasti pedagogickej diagnostiky. Pedagogická diagnóza, jej základné druhy.
- Hodnotenie ako základná kategória pedagogickej diagnostiky, zásady, chyby hodnotenia.
- Vymedzenie diagnostických metód, ich klasifikácia a používanie v práci učiteľa.
- Autodiagnostika učiteľa, fázy sebareflexie. Osobnosť učiteľa a požiadavky kladené na učiteľskú profesiu. Kompetencie učiteľa a ich rozvíjanie v učiteľskej praxi so zameraním na autodiagnostické a diagnostické kompetencie.

Odporúčaná literatúra:

- EMMEROVÁ, I. *Prevenia sociálnopatologických javov v školskom prostredí*. Banská Bystrica : 2007.
- GAVORA, P. 2003. *Akí sú moji žiaci? Pedagogická diagnostika*. Bratislava : Portál, 2003.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. et al.: *Sociológia výchovy a vzdelávania*. Banská Bystrica : 2010.
- BELKOVÁ, V. 2013. *Vybrané kapitoly zo špeciálnej pedagogiky*. Banská Bystrica: 2013.
- BELKOVÁ, V. 2010. *Školská integrácia – špeciálne výchovnovzdelávacie potreby v podmienkach bežných škôl*. Banská Bystrica : 2010.
- KOSOVÁ, B.1993.Zmysel života a ciele výchovy. In *Pedagogická revue*, 45, 1993, č. 5-6.
- KOSOVÁ, B. – KASÁČOVÁ,B. 2007. *Základné pojmy a vzťahy v edukácii*. Banská Bystrica : 2007.
- KOSOVÁ, B. 2013. *Filozofické a globálne súvislosti edukácie*. Banská Bystrica : 2013. ISBN978-80-557-0434-0.
- KOUTEKOVÁ, M.: *Základy pedagogickej diagnostiky*. Banská Bystrica : 2007, 2011.
- KOUTEKOVÁ, M. – FURINOVÁ, M. 2015. *Sebareflexia a profesijné kompetencie učiteľa vo výchovno-vzdelávacom procese*. Banská Bystrica : 2015. ISBN 978-80-557-1068-6.
- KOVÁČIKOVÁ, D. – KOVÁČOVÁ, V. - TURANSKÁ, E : *Všeobecná pedagogika*. Banská Bystrica: 2009, 2011.
- KOVÁČIKOVÁ, D. – SÁMELOVÁ, S. 2016. *Filozofické, sociálne a pedagogické základy edukácie*. Banská Bystrica : 2016. ISBN 978-80-557-1099-0.
- LÁSZLÓ,K. et.al. 2010. *Prostriedky rozvíjania spôsobilostí učiteľa*. Banská Bystrica:2010.
- PETLÁK, E. – HUPKOVÁ, M. 2004. *Sebareflexia a kompetencie v práci učiteľa*. Bratislava : Iris, 2004.
- PRŮCHA, J.–WALTEROVÁ, E.– MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008.
- VIŠŇOVSKÝ, E.: *Teória výchovy*. Banská Bystrica : 2002
- VIŠŇOVSKÝ, E. – KAČÁNI, V. et al.: *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: 2001
- ZELINA, M.: *Teórie výchovy alebo Hľadanie dobra*. Bratislava : 2004, 2010.
- Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) o zmene a doplnení niektorých zákonov

V Banskej Bystrici 16.02.2017.

Garantka štúdia: prof. PhDr. Soňa Kariková, PhD.